

SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

LETO XX, 4

EL VOCERO DE LA CULTURA ESLOVENA

April, 1973

NOV CVET

Pristal sem na bregu
črnih galebov;
vse moje plavice,
nabrane na begu
v doléh morskikh žlebov,
so črne kot ptice,
ves šopek razplet -
ni beraški ta cvet
Záte, žena!

Prazen stopam z ladje -
kaj naj dam Ti z nove obali?
(Ti dala si mi zvezdo na nebu.)
Ni rož, čeprav pomlad je,
vrt - zid je kot jambor galebu...
žoltostuzasta nafta - med...

Kje tu naj utrgam cvet
Záte, žena?

Dotik na železno obalo -
in že sem silak! Moč gre vame.
Nikogar ne bom nič prosil!
Roké so žerjav mi - dvigalo:
Bremena mi, tujec, na rame!
Atlant sem! Lahko bom nosil
ljubezen in novi svet!

Na vrhah rok - cekinast
sij... Cvet
Záte, žena!

Buenos Aires, 1948

PAYADOR V PAMPI

V pampo sem odvržen vrč iz
gline
med osat, bodiljaste lišaje.
Mraz mi nočni je odbil ročaje -
kdo naj dvigne zdaj me,
razbitine?

Tuja zvezda dna mi ne presine,
mesec ne, vso noč me zaliva -
poln sem ruš, skoz nje brstim
vzdihljaje:

klice rož - vzkalé mi trnovine...
O, srce, kaj jočeš z vetrom v
travi?

Krhki glini se zaganjaš v boke -
ženeš kriča?... Kam bi v lét?...
- Njej v rokel!

Dvigni, veter, me! K vzglavju
postavi
njenemu me - vazo kakor
včasih:

grm cvetoč - ji vsujem rož po
lasih!...

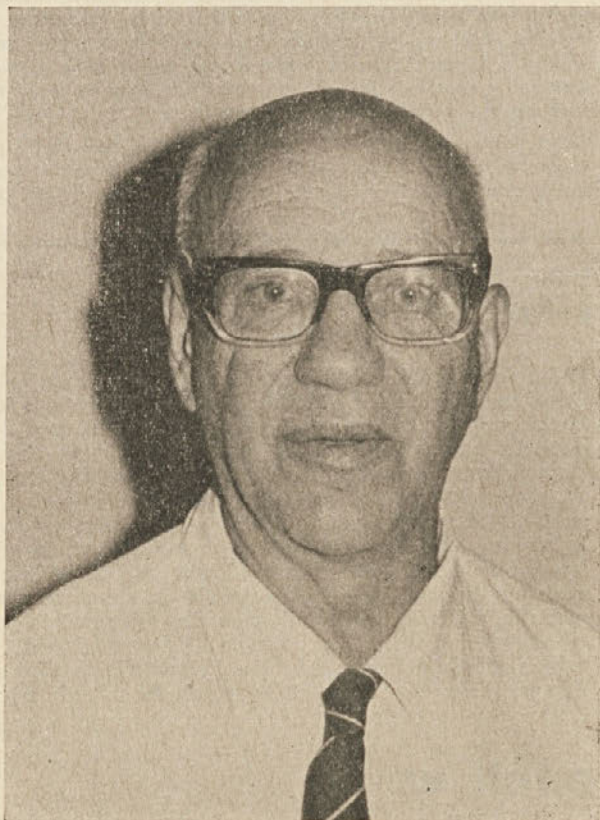
Loma Negra, 1950

tine debeljak

odbrano iz pesniške zbirke
poljub

(buenos aires, 1951)

tine debeljak 70 let

RADOST življenjskega jubileja TINETA DEBELJAKA je tudi radost Slovenske kulturne akcije. Z njo je jubilar povezan od njenega rojstva. Zvest, vreden in priznan njen ustvarjalec. Pobudnik in vodnik. Usmerjevalec in zagovornik njen. Že četrto leto tudi njen predsednik. Odgovorno in nevhvaležno mesto je sprejel z zavestjo kulturnega ustvarjalca, ki ve, čemu si je bil naprtil pezo zdomstva; čemu si že skoraj trideset let toči v življenjsko kupo pelin nerazumevanja, podcenjevanja, celo prezira kulturnega dela, kulturne tvornosti. Tine Debeljak ve, da je kulturna živost edino zanesljivo poročstvo živosti slovenske zdomske srenje, ki je šla z njim vred maja 1945 čez Ljubelj iskat svobodo v slovenski Korotan, pa so jo božji načrti slednjič razmetali po vseh kontinentih, razjadrali čez vsa morja, zakoličili po Evropi, Ameriki, Afriki, Avstraliji in Aziji, da od tu v svobodi svobodno ustvarja, dela, veruje, upa in ljubi - slovensko, za slovenstvo, s slovensko prisotnostjo v velikem svetu. Tine Debeljak ve, da bo slovensko zdomstvo naših dni zgodovina cenila in precenila po njegovi kulturni zrelosti, zmogljivosti; da ga bo vrednotila samo po njegovih duhovnih stvaritvah. Zato ni s svojim prijateljem Ivanom Pregljem ob srečanju z Abrahamom zapisal: Calamum deposui - odložil sem pero..., marveč je rajši z mladim župančičem vsemu slovenskemu zdomstvu zapel: Mi gremo naprej!

Naprej gre vse Tinetovo delo, naprej njegove pesniške stvaritve, naprej njegovi pomembni in vredni prevodi, naprej njegovih tisoč in več zapisov v teh letih, njegova razpravljanja, njegovo mentorstvo mladim ustvarjalcem.

Sedemdesetletnega mladeniča ga je zatekla argentinska jesen v bujnosti podtropskega cvetja, v plodnosti sadov, v mehki pampskega sonca, ki mu pesnik Tine kot payador iz pampe - pampeanski guslar poje rapsodijo slovenskega zdomstva atomskega veka.

ZA SEDEMDESET LET svojemu PREDSEDNIKU TINETU DEBELJAKU - božji žegen, polnost moči in vedrost ustvarjalnega zagona

SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA

ACABA de cumplirse el 11 de abril un década desde la promulgación de la encíclica *PACEM IN TERRIS*, acaso la más importante de las publicadas por el papa Juan XXIII durante su pontificado. En este documento procuraba el pontífice señalar los fundamentos necesarios para que hubiera paz de individuo a individuo, de ciudadano a Estado, de nación a nación y asimismo de hombre y país a comunidad mundial. "En toda humana convivencia bien organizada —se lee en la encíclica— hay que colocar como fundamento el principio de que todo ser humano es persona, es decir, una naturaleza dotada de inteligencia y voluntad libre."

Condenaba el escrito un error frecuente: "El hecho de que muchos piensan que las relaciones entre los hombres y sus respectivas comunidades políticas se pueden regular con las mismas leyes que rigen las fuerzas y los seres irracionales que constituyen el universo, siendo así que las leyes que regulan las relaciones humanas son de otro género y hay que buscarlas donde Dios las ha dejado escritas, esta es, en la naturaleza del hombre." Más adelante señalaba la encíclica, que expresamente fue dirigida a todos los hombres y no sólo a los católicos, que esas leyes de la convivencia humana son de orden racional y moral.

En el tiempo transcurrido es obvio, sin embargo, que no ha reinado la paz en la tierra. El sabio contenido de la enseñanza de Juan XXIII no ha sido asimilado o ha sido olvidado demasiado pronto. Las con-

diciones básicas de la guerra están más cerca de todos nosotros como individuos y se hacen evidentes si analizamos otra forma de hostilidad que hace estragos en la sociedad contemporánea.

Bombas, asaltos, asesinatos, secuestros de personas y aviones configuran un nuevo tipo de conflagración interna que soportan, en efecto, numerosas comunidades nacionales. Los que están cerrados a la verdad son las mentes y corazones de aquellos que han dejado de ver a su prójimo como "persona", como "naturaleza dotada de inteligencia y voluntad libre". Las conciencias están oscurecidas por la convicción contraria, cuya manifestación extrema se halla en las dogmas totalitarios y en la moderna idolatría de la propaganda, que pretende presentarse como "comunicación".

Es harto conocido que Juan XXIII estaba profundamente convencido de que la base universal de la sociedad humana debe ser "la común conciencia de la dignidad de la persona". Reflexionar sobre ello equivale a descubrir aquellas condiciones de la violencia y simultáneamente las condiciones necesarias para la única paz deseable. Mientras individuos, pueblos y gobernantes no se tomen el mínimo trabajo de esa reflexión, *PACEM IN TERRIS* seguirá siendo un mensaje más de buena voluntad, apto para el real reconocimiento de pocos y para la rutinaria y soñoliente conmemoración de casi todos.

jubileji

90-letnico rojstva je januarja letos praznoval priljubljeni slovenski slikar **MAKSIM GASPARI**, doma iz Seliščka nad Cerknico. Slikarstvo je študiral na Dunaju, bil med soustanovitelj umetniškega kluba Vesna, kjer so bili člani tudi slikarji Ivan Vavpotič, Hinko Smrekar, Saša Šantel: namen teh slovenskih podobarjev-umetnikov je bil izraziti slovensko dušo in slovensko pristnost v podobi. Maksim Gaspari je tej smeri ostal zvest. Z njo si je osvojil srca in oči najširših množic. Kdo se s toplino domotožja in mehke misli spominov ne zazre v njegove risanke in slikanice danes že sahnečih božičnih, novoletnih, pustnih, velikonočnih in drugih slovenskih folklornih običajev? Kdo na njegovih podobah ne občuduje lepote in brhkosti slovenske narodne noše? Kdo ne razbere iz njegovih ilustracij in slikanic zdravega

humorja naših slovenskih ljudskih pripovedi, pregovorov in rekov? Gaspari nam je samo s tem svojim delom za pozne rodove ohranil zlato bogatijo, svojo umetnost in svoj umetniški genij pa je zakoval prav gotovo v korenino slovenske ljudske kulture. Samolastni umetniški slog Gasparijev je izšel iz slovitega umetniškega sloga dunajske secesijske ilustracije; a znal ga je tako presaditi na naša slovenska tla, da se je po moči njegovega čopiča in barve rodil v docela svojski, edinstveni slovenski folklorni slikarski slog. Posebej poznane so Gasparijeve razglednice slovenskih običajev in likov, ki so razširjene po vsem svetu, kjer koli žive Slovenci. Kar najbolj izkazuje jubilarntovo svežost in prožnost je dejstvo, da pri svojih devetdesetih letih še vedno slika.

m t

odšli so

Konec februarja je v Ljubljani umrl Prešernov nagrajenec, prvak slovenske moderne glasbene kompozicije, skladatelj prof. **LUCIJAN MARIJA ŠKERJANC**. Vsestranski muzik: skladatelj, pianist, dirigent, pedagog in glasbeni pisec je zarezal globoko in neizbrisno brazdo v danes že dokaj bogato njivo slovenske glasbene setve. Rodil se je leta 1900 v Gradcu. Bil je profesor na Akademiji za glasbo v Ljubljani in član Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Je med prvimi slovenskimi skladatelji, ki so ime naše glasbene muze ponesli v svet, v svetovne koncertne dvorane, v repertorij svetovnih glasbenih mojstrov in dirigentov. Muzik je bil pokojni Lucijan Marija od otroških nog. Študiral je v glasbenih središčih, kot so Praga, Dunaj, Basel, Pariz, pri mojstrih Otokarju Šinu, Josephu Marxu, pri slovenskem pianistu Antonu Troštu, pri dirigentu Felixu Weingartnerju, pri skladatelju francoskega poimprezionizma Vincentu d'Indyju. Že ob njih in posej je oblikoval in izoblikoval svojski, slovenski in hkrati čeznacionalni glasbeni izraz kot izrazit in samolasten pentagramski poet. Zanesljivo točno je o njem te dni zapisal kronist: „Duhovito in iskriivo se je gibal med osebno in slovensko lirčno ubranostjo ter svetovljanskimi duhovnimi razsežnostmi. Bil je slovenski skladatelj v najglobljem pomenu tega pojma in obenem prvi resnični Evropec v moderni slovenski muziki.“ (Marjan Gabrijevič, v Delu, 28. februarja 1973.) Muzikolog dr. Dragotin Cvetko pravi, da „je pomnožil slovensko glasbo z raznimi finesami kompozicijske tehnike“, posebej pa poudari pomen njegove rafinirane instrumentacije. Po glasbenem slogu je bil skladatelj Škerjanc impresionist, a se ni branil tudi novejš,

sodobnejše glasbene izraznosti. Bogat in pester je njegov skladateljski opus: Kantata Sonetni venec, simfonične pesnitve Gazele (oboje po Prešernovih verzih), pet simfonij, štiri uverture, deset scenskih opusov, koncerti za violino, violončelo, flauto, klarinet, fagot, harfo, pet godalnih kvartetov, godalni kvintet, vrsta klavirskih skladb. Še v gimnaziji je napisal opero „Snežna kraljica“... Skoraj pred smrtjo je zapisal (tudi kot glasbeni pisec se je močno in plodno uveljavil), da se „malokje izkaže naravna nadarjenost močnejše kot v pesmi“. Temu prepričanju zvest je slovenski glasbeni svet obogatil z dolgo vrsto samospelov, ki so danes enako prometejsko sveži, kot so bili ob svojem rojstvu. Kot glasbeni učenik je bil vodnik skoraj vsem živim slovenskim skladateljem: neizbrisen vpliv njegove izredne umetniške osebnosti je v prenekanterem slovenskem glasbenem sodobniku zavzeto prisoten — v dobro in zlahtnost novim stvaritvam. Škerjančev duhovni sad ne strohni; bo za vse čase med najvišjimi dosežki slovenskega modernega glasbenega snovanja in ustvarjanja.

m t

V Franciji je ob sklepu te številke Glasa umrl največji sodobni likovnik, španski slikar **PABLO PICASSO**. O pomenu njegove umetniške osebnosti, o njegovih stvaritvah in o neizbrisnem vplivu njegovega genija na sodobno evropsko umetnost bomo v Glasu objavili širše razpravljanje v prihodnji številki.

alojz rebula, divji golob

(odlomek iz 7. poglavja I. dela, zvanega „Tam za turškim gričem“ – roman „divji golob“ je izšel kot knjiga večernic za 1973 pri celjski mohorjavi)

Zgodilo se je.
Na opoldanskem zboru brigade.
Sprva sem komandantu komaj prisluhnil.
Preveč samokolnic mora v popravilo: socializem se nam-
reč ne gradi samo s turbinami in plavži, ampak tudi s sa-
mokolnicami.

Kazalo je, da je komandant s tem izčrpal točke svojega
nagovora. Čakali smo samo še na razhod. Že so nam v
mislih pozvanjale menažke. Masten oblak iz kotla nam je
dražil nosnice.

Pa je komandant imel še nekaj. Z zamračenim trza-
njem med očmi si je šel z roko v žep. Sredi vsega tistega
zraka med njim in brigado je zabingljaj izgubljen predmet:
rožni venec.

Iz sinjkastih jagod!
Moj!
Kako sem ga mogel stresti, ko sem ga bil vendar sinoč
dal v zadnji hlačni žep in povrhu še pretaknil gumb nad
njim?

Krohot je bil enodušen okrutni, opolzki.
Ne bom se javil, je reklo nekaj v meni.
„Kdor je izgubil stvar, naj pride ponjo!“
Komandant je čakal, v svoji asketski resnobi vzvišen
nad krohotom.

Nisem se ganil. Brigada je obmolnila. Čutil sem stru-
peno napetost nekaj sto ljudi, ki komaj čakajo, da si bodo
oči napasli nad brigadirko – kdo drug naj bi prihajal v
poštev kakor ženska! – ki novi svet gradi z rožnim vencem
v roki.

„Zora!“ se je oglasilo ujedljivo spodbujanje. Nekdo
drug je rekel: „Na plan, Vida!“

Bi bil stopil iz vrste, ko bi se posmeh ne bil lotil neka-
terih tovarišic?

Ah, tisti koraki iz postrojene brigade!
„Moje je,“ sem rekel.

Pred komandantom sem se obrnil z občutkom, ko da
se slečen do nagega vračam v zbor ljudi v frakih in cilindrih.
In ko je bilo dano znamenje za razhod, sem se ves prepustil:
Glejte me, kolikor se vam zljubi, slekel sem se sam!

Namesto kotla sem zdaj postal magnet jaz: mastno je
zadišalo od mene.

„Molimo, bratje: Verujem v Boga očeta vsemogočnega,“
je hotel začeti požrtijo glas, ki sem ga poznal, Brljančan
z izpiljenimi nohti promenadnega leva.

Toda glej, oglašil se je drug glas:
„S kolikimi prevoženimi kubiki pa se lahko pohvališ
ti, srajca brljanska?“

Bil je eden od odjemalcev mojih ibaric, študent umet-
nostne zgodovine, s samozavestjo lepote, ki očara vse
okrog sebe.

Zazdalo se mi je, da tudi pri drugih kadilcih lahko ra-
čunam na pomilovanje, če že ne na razumevanje: ibarice
niso bile brez ideologije.

„Hvaljen Jezus,“ me je nekdo, ko je šel mimo, odrinil
z laktjo, ne da bi se ustavil.

„Na vekov veke,“ sem odgovoril.

Tedaj je Promenadnega leva vrglo naprej.

„Ne prodajaj opija, Košutnik“ je zastrupenel. „Ne
izzivaj! Sicer je pri roki notranja uprava!“

„Po ustavi lahko Košutnik móli ne samo svojega
Boga, ampak tudi tebe, Dimitrij,“ je s svojo posmehljivo
hladnostjo vrgel Lepotec. „Notranjo upravo si lahko nekam
privežeš!“

„Moja mati zmoli vsak dan ne samo enega, ampak tri
rožnevence!“ se je oglašil fant s pipico. „Naj jih, če ji
tekne!“

„To je sramota za brigado,“ je rekla ženska, ena od
domnevnih kandidatki za izgubljeni rožni venec, Vida.

„Boga boš likvidiral iz človeške zavesti, kadar boš
likvidiral smrt,“ je nekomu pripovedoval Pipica.

Promenadni lev se je vpiknil vanj: „Bog je nadstavba,
ki je že bila likvidirana!“

Pipica je mirno pogledal Promenadnega od gležnjev
navzgor.

„Ti si nadstavba!“ je rekel.

Venec, sredi katerega sem gorel, se je redčil. Navse-
zadnje je dišal tudi kotel. Ostal sem sredi nekaj kadilcev.
Samo eden med njimi se je odslej odpovedal mojim ibari-
sam, drugi so bili za strpnost.

Čutil sem: ničesar nimajo proti meni. V bistvu me
pomilujejo. Ko da so na primer odkrili v meni raka.

Lepotec, na primer.
Zdaj, ko mi že ni več grozil pogrom, je lahko obupajoče
razprl roke proti meni.

„Ja, Košutnik,“ je rekel s strpnostjo človeka, ki ne
bo spreobračal nikogar, a ki vendar ne more kar tako mimo
take sramote. „Saj zaradi mene lahko verjameš v Protagorov
Nous ali v Fichtejev Jaz. Ampak moliti! Moliti sredi dvaj-
setega stoletja!“

„Ti pa me sredi dvajsetega stoletja prosiš za ibarice.
Je to kaj bistveno drugačno? Ko bi bil Hrvat, bi me zanje
sploh molil!“ sem rekel.

Pogratska soseda, Jurist in Geograf, v svoji kmečki
melanholičnosti, sta do mene tovariška kot prej.

„Previdnejši bi bil,“ mi je šepnil Jurist, ko se je zvečer
slačil v presledku med pograda. „Saj se dá ista reč
delati tudi na prste.“

Ta skriti vernik zna torej manj tvegati.
Geograf ni dolgo nič rekel.

„Ne veš,“ se je potem oglašil natihome s pograda,
„kaj vse se je pri nas doma premolilo. In vendar je bil en
brat ustreljen, drugi pa umira za rakom...“

ivan dolenec moja rast življenjepi

uredil, uvod in opombe je napisal dr. tine debeljak;
opremil je knjigo arh. jure vomberger

izredna knjižna novost, ki jo je izdala in založila
slovenska kulturna akcija

V KARTON VEZAN IZVOD STANE 20, V PLATNO VEZAN PA 26 PESOV;
ZUNAJ ARGENTINE PA 2.50 IN 3 AMERIŠKE DOLARJE

Ko mi je spomladi 1941 prišla v roke razkošna izdaja Máchovega Maja in ko sem v pristni romantični čarnosti verzov finega prevoda bral: „Bil pozen mrak je – prvi maj...“, sem spoznal TINETA DEBELJAKA kot zrelega pesniškega prevajalca, ki je dosegel višek v svoji umetnosti. Že pred Majem in po njem je Debeljak mnogo prevajal iz slovanskih literatur, posebno iz poljske. Pri tej priložnosti naj naštejemo nekaj najvažnejših letnic, stvaritev in dejstev v življenju Tineta Debeljaka, s katerim posedimo po prireditvah in večerih pri Slovenski kulturni akciji v vsej tovariški domačnosti in pivski naravnosti v bližnji kavarni na Rivadaviji.

Ampak Debeljak je izkušen poznavalec slovanskih književnosti, neutrujen posredovalec, čigar ena stran osebnosti se kaže iz te vrste njegovega dela. Leta 1931 je izšlo v Krevkovi knjižnici Človečanstvo, moderne poljske novele; leta 1941 zgodovinski roman Zofije Kossak-Szczuske Križarska vojska; pred vojno je tudi prevedel Juliusza Slowackega Oče okuženih. Med vojno smo brali Pravljice Božene Nemcove v njegovem prevodu in v založbi Slovenceve knjižnice, pa spet Jana Kasprowicza Himne in podobe na steklo. V rokopisu čakajo – pravi – Zofije Nalkowske Dom osamelih žen; igra, ki jo je ljubljanska Drama uprizorila že leta 1931; Kazimierza Wierzyńskiego Olimpijski venec – za tisk pripravljen že od leta 1945 – in Zygmunta Krasinskega Nebožanska komedija. Slovenska kulturna akcija je izdala dve knjižici njegovih prevodov Puškina: Pravljico o ribiču in ribici ter Pravljico o mrtvi carični in sedmih junakih. Leta 1967 je Tine Debeljak na literarnem večeru SKA govoril o pesnici Ani Ahmatovi, medtem ko so brali njegove prevode iz njenega opusa. Iz poljske vojne in emigracijske lirike je sestavil bibliofilsko izdajo žalost zmagoslavja, ki jo je leta 1970 izdala SKA. Od tu mi je ostala živa podoba – Debeljak je mojster poetičnega pre-podabljanja – Matere božje Kožalske, ki vsa v solzah pride za poljsko armado do Bagdada, „s krvavimi rokami, z zavezano glavo, / Mati božja poljska, bedna, spod Leningrada, / za nami je prišla...“

Vendar se je Tine Debeljak oziral tudi na zahod – že med okupacijo je začel s prevajanjem Dantejevega Pekla, s katerim bi se poklonil spominu dr. Jožeta Debeveca, svojega sorodnika, pa tudi, ker je bila tematika Pekla v tistih dneh sodobna. Doma prevod ni izšel, prevajalec ga je prinesel s seboj preko vseh postaj begunstva v buenosairesko zdomstvo, kjer ga je 1959 izdala Slovenska kulturna akcija v opremi Bare Remčeve. V obširni študiji o Danteju pravi: „Med nami je Dante, ki je zapisal o sebi: V kolikor so ljudje na svetu, ki so vredni sočutja, so med najbednejši oni, ki hiraajo v emigraciji ne morejo drugače v domovino, kakor v sanjah...“

Debeljak je tip zdomca-literata, ki se v svojih sanjah – z vsakim delom ustvarjalne domišljije – vrača v domovino, obenem pa prodira vedno globlje v smisel in vrednosti zdomskega sveta. In morda je prav iz tega nemira in iskanja v dimenzije novega okolja nastal prevod Hernándezovega poema Martín Fierro, ki pomeni vrh Debeljakovega poetičnega prevajalskega dela. On sam je kot tisti gavč, ki ga opeva Hernández: „Gonjen bil je iz kraja v kraje, / dober oče, mož brez graje, / deloven in poln vneme, / pa ga narod brez izjeme / je prištel med – tolovaje.“

Dr. TINE DEBELJAK se je rodil 27. aprila 1903 v Škofji Loki – rad poudarja, da je Ločan, govori o tisočletnici Loke. Gimnazijo je študiral v škofovih zavodih v šentvidu, slavistiko v Ljubljani in v Pragi, še posebej pa v Krakovu na Poljskem. Že v zgodnjih dvajsetih letih ga najdemo v glasilu Zora – Luč, ki je izhajalo v Zagrebu kot nadaljevanje Zore, glasila katoliškega dijaštva (1920-21), takoj zatem pa kot pesnika v Almanahu katoliškega dijaštva, skupaj z bratoma Vodnikom, Voduškom, Pogačnikom in drugimi. Ko je leta 1924 izšel Križ na gori, se je družba mladih – Debeljak, France Vodnik, oba Voduška, Pogačnik, Kocbek – zbrala ob tem glasilu naprednih katoliških ustvarjalcev. Tu je pisal Debeljak o mlademu Preglju, po smrti Srečka Kosovela pa objavil svojo razpravo o pesniku, s katerim sta bila v literarnih stvareh intimna tovariša. To je bilo prvo literarnokritično pisanje o Kosovelu. Sredi trpkega in obe-

nem svojsko svetlega časa ob koncu dvajsetih let se je oglašil Debeljak mimogrede v Ljubljanskem Zvonu, v uredništvu Frana Albrehta; v času je obdelal Ušeničnikovo razmerje do estetike in literature; predvsem pa je sodeloval pri Domu in svetu, kjer so se zbirali spet Anton in France Vodnik, Jože Pogačnik, Božo Vodušek, Edvard Kocbek, pa tudi Tone Seliškar, Miran Jarc, Anton Podbevšek, Bogomir Magajna, Rajko Ložar... Vsa ta družba mladih, ki je po časi prevzela vodilno mesto pri reviji – v tridesetih letih je bil Debeljak s Francetom Vodnikom tudi prvič njen urednik – se je v času, ki je bil poln nacionalnih, kulturnih in družbenih trenj, poln nečesa mistično družbeno tesnobe, intenzivno zanimala za sodobna ideološka in estetska vprašanja, v literaturi pa raziskovala predvsem dela iz slovanskih književnosti. Debeljak je npr. obširno pisal o Bžezini, kjer pravi: „Na nas napravlja vtis prvega človeka novega Kraljestva duha, mističnega Nadčloveka...“ V tistem času, v dobi zbliževanja kulturnih ustvarjalcev zdelavskim razredom, se je vrsta katoliških piscev spustila v realistično obravnavanje snovi: Debeljaku se je takrat oblikoval njegov domačijski realizem, ki pa naj bi bil pregneten z ekspresijo duhovnega, medtem ko je njegov ožji prijatelj France Vodnik iskal, nasprotno, poti v smer čistega, metafizičnega realizma.

Iz dobe tridesetih let, ko se je Debeljak posvetil ocenjevanju gledaliških in literarnih del, imamo zanimivo študijo o Raymontovih Kmetih v luči knjižne kritike (1936). Ko je umrl Jože Debevec, urednik Doma in sveta, ob koncu letnika 1937-38, je Tine Debeljak prevzel uredništvo in obdržal revijo pri življenju preko vseh vojnih let. V medvojni dobi stoji literarno kritična ugotovitev, ki jo je zapisal v uvodni študiji k ilustrirani izdaji Martina Krpana: „Več slovenstva! Več našega duha v književnosti! Več umetnosti v jeziku in lik! – Več Levstika!“ V teh vojnih letih je izšla tudi njegova vredna monografija o Cankarjevih pismih z Rožnika, kot bibliofilska izdaja, s faksimili Cankarjevih pisem – dve pismi je nemška cenzura črtala! – in z ilustracijami Bare Remčeve. A vrh te literarno-kritične dejavnosti Tineta Debeljaka je gotovo predstavitev Franceta Balantiča slovenski javnosti in študiji, ki jo je napisal o pesniku že po njegovi ognjeni smrti za zbirko pesnikove zapuščine V ognju groze plapolam: to je prva knjižna izdaja Balantiča. V zdomstvu je literarno-kritično pisal o Antonu Novčanu (Vrednote 1954), o Narteju Velikonji, o Stanku Majcnu, o Ivanu Hribovšku – tega je kot nekoč Balantiča predstavil slovenski javnosti v knjigi zbranih pesmi, ki jih je izdala Slovenska kulturna akcija. Ponovno je spet pisal daljšo študijo o Balantiču za novo pesniško zbirko Balantičevih pesmi, ki je tudi izšla pri SKA. Literarno zgodovinsko je pomembna knjiga Ivana Preglja Moj svet in moj čas, ki jo je s pisateljevim privoljenjem uredil in obširno študijo o avtorju napisal Debeljak; za Pregljevo sedemdesetletnico (1954) jo je v razkošni izdaji predstavila SKA. Nista manj vredni in tehtni Debeljakovi študiji v žalost zmagoslavja, pa v najnovejšo knjigo Kulturne akcije v spomine Ivana Dolenca Moja rast.

Tretja podoba sedemdesetletnika Debeljaka je podoba izvirnega pesnika in pisatelja. Kot Jeremija Kalin je napisal obširno pesnitev Velika črna maša za pobite Slovence, ki je nekaka orgelsko besedna simfonija, ekspresionistična kantata posvečena žrtvam druge svetovne vojne. V pesniški zbirki Poljub (1951) opeva doživljanje in čustva na poti v Novi svet, ki se mu kot brezkončna tuja zemlja odpre v južnoameriški pampi. Tu je poezija alegorično domotožna. Tretja zbirka, ki je izšla v zdomstvu, so rapsodije Materi božji Mariji. Poleg tega je napisal Debeljak tudi nekaj močnih literarnih črtic s tematiko dotika zdomca z novim okoljem: Pri stari šembilji, španski motiv, Ded in vnuk, Črni kamnitnik (Loma Negra).

To bi bilo v kratkem delo in pot dr. TINETA DEBELJAKA, pesnika, pisatelja, prevajalca, kritika, esejista, literarnega zgodovinarja in – predsednika najvišje kulturne ustanove v zdomstvu Slovenske kulturne akcije. Pred leti je bil pri njem slikar Jože Čiuha, ki je potem v knjigi Pogovori s tišino zapisal: „Dr. Tine Debeljak je spročen in zgoren. V njegovi živahnosti mu še zdaleč ne bi prisodil dvainšest-

deset let. Oči so živile in besede se prehitavajo, koreni gol-tajo končnice. Prvi vtis je presenetljivo simpatičen.

SEDIMO v kavarni in res, beseda teče, da jo komaj doha-jamo. Debeljak govori o vsem mogočem: o literatih in po-litiki, o prijateljih in ne-prijateljih, o preteklem in pri-hodnjem ustvarjanju. Na misel mi pride verz iz Mácha: „Krasni maj minul je, minil pomladni cvet, / poletje vžgalo se – in šlo je v nepovrat, / jesen za njim in zima – zdaj

spet je tu pomlad – / a čas med tem preletel je mnogo, mnogo let.“

Ura je pozna – dvignem se in pustim družbo v pogovoru – in v spominih. Debeljak toči, ne bo šel še domov... jutri bo spolnil sedemdeset let, čil in deloven. Bog te živi, prijatelj Kosovela in Balantiča!

FRANCE PAPEŽ

iz slovenske kulturne akcije

- Redni občni zbor Slovenske kulturne akcije bo, kot je razglasil sklic v marčnem Glasu, v soboto 19. maja 1973, ob štirih popoldne, v gornji dvorani Slovenske hiše v Buenos Airesu. Kot določajo pravila, je bil sklic že raz-poslan vsem rednim članom v Argentini in po vsem slo-venskem zamejstvu in zdomstvu. Kdor bi se skupščine ne mogel udeležiti, po 12. členu pravil lahko pismeno pooblasti kakega drugega rednega člana, da ga na skup-ščini v vsem zastopa. Enako so bili na občni zbor povab-ljeni tudi vsi podporni člani, naj so že poravnali svoje denarne obveznosti do ustanove, ali ne. Po pravilih imajo podporni člani na občnem zboru posvetovalen glas.
- Po 21. členu pravil Slovenske kulturne akcije, ki govori tudi o ustanavljanju novih odsekov, ko pravi: „Odbor pa more začasno ustanoviti nov odsek, ki ga pa potrdi občni zbor“, je odbor Slovenske kulturne akcije na redni seji 2. aprila 1973 začasno ustanovil nov odsek, ki so ga po-budniki nazvali prirodoslovno tehnični odsek. To je zdaj osmi odsek naše ustanove. Namen ustanoviteljev je zdru-ževanje zdomskih in zamejskih slovenskih znanstvenikov pri ustvarjalnem delu Slovenske kulturne akcije z vred-notenjem znanosti in tehnike. Kot sredstev se bo novi odsek, ki ga mora, da v polno zaživi, še potrditi občni zbor, skušal posluževati sporočanja o znanstvenem delu Slovencev v svetu in v domovini; razširjanja zanimanja za slovensko znanstveno in tehnično delo med zdomci in zamejci. Odsek, ki ga začasno vodi, kot smo poročali že

v marčnem Glasu, ing. Martin Povše, tehnik v jedrni elek-trarni Atucha pri Buenos Airesu, se bo trudil navezati stike s slovenskimi znanstvenimi ustvarjalci v svetu in zamejstvu.

- Odbor Slovenske kulturne akcije je na aprilski redni seji na splošno razpravljaj tudi že o novi XIX. sezoni kultur-nih večerov v Buenos Airesu. Nekakšna uvertura v novo sezono bo občni zbor. Na skupščini izvoljen novi odbor bo na predlog vodij odsekov sestavil podroben spored in na-črt dela za novo delovno leto. Kulturni večeri se bodo le-tos predvidoma začeli prvo soboto v juniju. Iz priprav po posameznih odsekih je vidno, da bodo zanesljivo tile kulturni večeri: o akad. kiparju Francetu Goršetu z ana-lizo umetnikove osebnosti in njegovih stvaritev, pa s pred-vajanjem najnovejšega filma s posnetki nedavnih mojstrov-ih del; vsaj dva gledališka večera (tudi ena javna pred-stava na velikem odru v Slovenski hiši); glasbeni večer; literarni večer posebej posvečen 30-letnici smrti pesnika Franceta Balantiča; vsaj en večer novega pri-rodoslovno tehničnega odseka; več večerov teološkega in filozofskega odseka.
- Delo za nove izdaje naših publikacij je v teku. V tiskarni dokončavajo tisk 1. zvezka XIII. letnika revije Meddobje. GLAS Slovenske kulturne akcije izhaja redno vsak me-sec brez določenega datuma. V stavnici so tudi že napo-vedane novele Franka Bükviča „Ljudje iz Olšnice“.

vsebina

- pesmi: FRANCE PAPEŽ, Nuevo mundo; KAREL RAKOVEC, Soneti o zraku; VLADIMIR KOS, Dnevnik ugaslih trenutkov iz Fudži; FERNAN SILVA VALDES - TINE DEBELJAK, Martín Fierro; ZYGMUND KRASINSKI - TINE DEBELJAK, Molitvenik za gospo Bobrowo
- proza: FRANCE PAPEŽ, Metamorfoza
- drama: ALOJZ REBULA, Neznana zvezda
- problemi: MIRKO GOGALA, Skozi prizmo okrogle mize
- kritike in presoje: FRANCE PAPEŽ, Boris Pahor: Odisej ob jamboru
- likovniki: IVAN BUKOVEC
- umetnostna priloga: reprodukcije podob slikarja I. Bukovca

IZŠEL JE 4. ZVEZEK
XII. LETNIKA

revije meddobje

uredil in opremil
FRANCE PAPEŽ

slovenska prisotnost v svetu

OB STOLETNICI rojstva velikega češkega pesnika Oto-karja Bžezine je založba Blok v Brnu izdala tri knjige, po-svečene njegovemu spominu. Prva je uvod v pesnikovo delo. Druga je sestavljena v obliki zbornika z naslovom Stavba ve vyši (Zgradba v višini), kjer je antologija Bže-zinove pesmi, esejev in izbor pomembnih študij o njem. Tretja knjiga z naslovom Symphonie bratrských hlasů (Sim-fonija bratrskih glasov) pa je natis najslavitejših prevodov Bžezinove pesmi. Prevodi so v 15 različnih jezikih, pre-vajalcev pa 19. Na drugem mestu je slovenski prevod Bre-

zinove pesmi Večerna molitev, kot ga je že 1929 v Domu in svetu objavil TINE DEBELJAK. Od slovenskih prevodov je v tej knjigi še prevod Frana Albrehta Bžezinove pesmi Vigilijs (prevod je bil tiskan 1918 v Ljubljanskem zvonu in je od vseh prevodov najstarejši v zbirki) in istega pre-vajalca Bžezinova pesem Odgovori (LZ, 1928). Kot je znano, sta v slovenščino Bžezino prevajala tudi Igo Gruden in Ferdo Kozak, a urednik antologije prevodov, češki danteolog F. O. Babler – mož je slovenskega porekla – je v zbirko sprejel le Debeljakov in Albrechtov prevod.

jean baptiste poquelin - zvan molière

v opombo za 300 let, kar več ne igra, a ga igrajo

PRAV verjetno se tudi najnaprednejšemu naprednežu naših dni ne bi zasanjalo, da bo leta 1973 na prižnico v cerkvi sv. Roka v Parizu stopila – ženska. Več: igralka! Pa da bo ob navzočnosti kardinala primasa galske Cerkve nadškofa Martyja spregovorila v čast možu, ki za svojih dni zavoljo „spotakljivega, grešnega življenja“ na smrtno uro ni bil deležen Svete popotnice, ker mu jo je bil župnik pri sv. Evstahiju odbil... Pravi jo španci: „No hay mal que dure cien años...“ – po naše: da še takšno hudo ne traja sto let. V našem primeru je hudo trajalo celih tristo let. Hudo, ki se je bilo za živih in posmrtnih dni zneslo nad genija evropske in svetovne komedije JANEZA KRSTI-TELJA POQUELINA zvanega M O L I È R E. Za tristoletno obletnico smrti vélikega francoskega dramatika – letos 17. februarja – mu je tudi uradna galska Cerkev vrnila dolžno čast: človeku in kristjanu. Izbrisan je bil madež, ki so mu ga bili krivično navesili cerkveniki njegovih dni, ko so ga kot igralca in komedianta štel med očitne grešnike. S spominsko mašo v cerkvi sv. Roka je Molièrovo ime dočakalo počaščenje. Pravično in zaslužno. Med mašo so v mojstrov spomin najboljši pariški pevci in muziki izvajali Mozartovo Kronansko mašo, Francoska komedija je bila prisotna v polno: Claude Rich, Dominique Paturel, Jean Marais in Claude Winter so se vrstili na prižnici z branjem odlomkov iz molierovskega glosarija, ki so ga bili spletli Jules Romains, Sainte-Beuve, André Roussin in Jean Cocteau. Vse pod patronatom pariškega kardinala. Vrh te spominske maše je bilo Grimarestovo sporočilo o Molièrovi smrti: mojster Tartuffa je umiral, okrožen od svojcev in najbližjih igralcev nekaj ur po tistem, kar je poslednjič odigral Namišljenega bolnika na kraljevskem odru: zdaj ni bil več bolnik – bil je glumač, ki se je bil nameril čez večnosti prag pred božjega Režiserja. Usmiljenka je tekla trkat na župnijska vrata pri sv. Evstahiju, naj bi šel kdo glumača previdet. Odbili so jo. Molière je umrl, po Prešernovo „nespovedan in ne v svet“ olje djan... “ V solzah se je Armanda Béjart, mojstrova življenjska družica, vrgla pred pariškega nadškofa in ga rotila, naj mu dovoli vsaj krščanski pogreb, če mu že spovedi in obhajila za onstran ni naklonil. Duhovni prvak se ni ganil. Šele na zahtevo Ludvika kralja je mož klonil, a odredil, da se Molière pokoplje brez blišča, na samotnem zakotju, le z dvema duhovnoma. Pogrebne maše mu pa ni dovolil. Molière si je bil za tiste čase naprtl pač ta greh, da je povedal in pokazal z odra in s pisalom, s kretinjo in z verzom veliko, preveč stvari, ki so razkrivale laži, bodle v oči. Pelin. Pelin. Prav torej – po takratno – da vsaj ob smrti greh poplača.

Pokopali so ga štiri dni po smrti, zvečer, v temi. Na poslednjo zemsko pot mu je svetila truma pariških revežev; z njimi kljub nasprotnemu nadškofovemu ukazu – štirje duhovniki. Krsto so mu prekrili z mrtvaškim prtom tapetniškega čeha: mojster svetovne komedije je bil po očetu dedoval tapetniško obrt: Cerkev naj je zato pokopala ne Molièra igralca, marveč Molièra – tapetnika...

Vsega tega spomina znovna svežost je zadihala iz letošnje slovesne maše za tristo let mojstrove smrti. Kaplan francoskih gledaliških igralcev abbé Lendger je v spominskem nagovoru zatrdil: „To cerkveno slavo ni povračanje ugleda in časti Molièru: ne prvega ne drugega Molièru treba ni. Pač pa je tale maša vdana in iskrena molitev, ki jo je uradna Cerkev tristo let po krivici Molièru kratila.“ Pridiga je izzvenela v zares krščanski poziv k strpnosti, k spoštovanju človeških drugačnosti in različnosti, k iskanju dobrega, lepega in ljubečega v sočloveku.

Dejansko letošnja pariška cerkvena svečanost pri Sv. Roku ni bil nikakršen uraden povratek Molièra v Cerkev (ali Cerkve k Molièru, kot pač kdo stvari gleda). Saj je že 17. februarja 1922 igralec Georges Leroy, tistih let čast in slava francoskega teatra, dal brati zadušno mašo za avtorja Skopuha in Tartuffa. A pri tisti maši ni bilo ne pariškega nadškofa kardinala primasa, pa tudi igralke in igralci Francoske komedije se niso zvrstili na prižnici, kot je bilo pri letošnji zadušnici. Zato pa je letošnja maša Molièru v opombo privabila k sv. Roku ne le uradno francosko hierarhijo, ki je s svojo prisotnostjo spontano pritrdila njim, kateri so ven in ven trdili, da se Molièru po krivici kratita dolžna

čas in dobro ime, ki gresta kristjanu; privabila je tudi množico Parižanov, ki se v cerkev ni nagnetla, da bi gledala gledališke subrete na prižnici, marveč počastila spomin enega največjih francoskih in svetovnih gledaliških genijev in pomolila za njegovo dušo.

(Ob vsem tem se krščanski gledališčnik ne more otresti hudomušno pikre misli: škoda, da ni bila letošnja maša rajši pri Sv. Evstahiju, kjer so Molièru za smrtni boj odrekli Sveto popotnico... A to bi zavelo nekako po maščevanju, ki ni krščansko in bi ga bil Molière sam prav gotovo ne želel.)

Tako ali drugače: Molière je po tristo letih doživel svojo véliko mašo. In pri njej je molila tudi uradna galska Cerkev; pridružila je svoj glas v slavo in čast možu, katerega letos posebej časti ves kulturni, dvakrat posebej ves Talijin svet. Sicer pa ga je bil javno počastil že pokojni Pij XI. 18. majnika 1925, ko je uradno sprejel igralce Francoske komedije, jih pozdravil kot „Molièrove dediče“ in jih zval „služabnike velike umetnosti“.

NE BO NAPAK, če se za tristoletnico Molièrove nesmrtnosti z bežno črto pomudimo ob njegovi gigantski dramatici. Saj ni brez razloga nekdo že pred leti zapisal, da sta „Shakespeare in Molière slovenska narodna dramatika...“: od tistih dni, ko smo Slovenci zaživali prve mojstrske župančičeve prepesnitve Molièrovih verzov – pevca Dume in Naše besede je v tem zlahtnem poslu ne manj vredno nasledil Josip Vidmar – je bil slovenski gledalec deležen čarovnije Molièrovega teatra ne le z desk ljubljanske Dramme, po letu 1920 tudi z Mariborske; Molièra so takisto igrali vsi naši večji in manjši vaški odri in gledališke skupine: Namišljeni bolnik, Skapin, Tartuffe, Skopuh so od tistih dob slovenskemu občanu nič manj poznani, ljubi in njegovi, kot so mu ljubi in njegovi Martin Krpan, Linhartov Matiček ali pa Jurčičevi Obloški Tonček, Deseti brat in Krjavelj.

Molièrovo gledališče predstavlja v svetovni dramatici določeno in dognano stvaritev, predvsem pa razširke in vzvišek komedije. Na Angleškem se je bila tragedija s komedijo vred zatrdila s Shakespearom in izabelinci, med katerimi Ben Jonson, Marlowe in John Ford niso najmanjši: staffordskemu bardu gledališko in literarno ravni, blizu ob njem ali pa brž za njim. Na Španskem so komediji očetovali Lope de Vega, Ruiz de Alarcón, Moreto. Na Francoskem so v tistih časih v komediji prvačili Desmarests, Scarron, Bergerac, čez vse druge pa mojster Corneille; a Francozom ni odveč oponesti, da so si snov in tehniko komedije le preveč izposojali pri španskih in laških sosedih. Molière sega na levo in na desno: ne zanika tega. A njegov genij je slednjič ne le spočel in rodil francosko komedijo, marveč ji je vtisnil tudi čezfrancoskega, svetovnega duha in značaj. Z zasnovami, s tehniko in s pojmovanjem komedije kot gledališkega deja je Molière smejoči se gledališki maski odprl brezkončne razsežnosti in možnosti. Z Molièrom se komedija zatrdi v dramatik in doseže enakovredje in čast ob tragediji. Molière je ne le iznajdljiv do nedosežnosti, je tudi bogataš komedijske pestrosti: ustvari karakterni komedijo, komedijo likov, komedijo navad, komedijo dobe, komedijo slojev, pastoralno in baletno komedijo... In ne manjka, čez vse drugo – visoke in zlahtne komedije. Zna se preletavati iz domišljije v resničnost, iz najnagajivejše igrivosti v prikrit opomin. Sprva se trudi za smeh, skoraj potem mu je všeč tudi uk. Smeh ga ne mine, tudi takrat ne, kadar se kot v Don Juanu že na las približa drami, celo tragediji... Njegov sodobnik Santuel je zaklical: Castigat ridendo mores! Molière postoji ob svoji dobi, ponudi ji zrcalo, ujame v nji njeno zaresno lice. Ne skopari z resnico. Pozorno in prodirno opazuje. Zaznava. Spoznava. Ne miži. Z ostrim pogledom meri človeka, njegove nagibe in vzgibe, njegovo občutljivost, delo, dejanja in delovanje (da rečem po Hamletovo). Kot sam pravi: „Le predobro poznam človeško srce!“ Tiplje in vrta v človekovo ponašanje, v njegovo prisotnost v družbi, v svetu, v sočloveštvu: spozna in sklene in zategne dognano potezo, izklesan značaj, neumrljiv lik, posnema in posnema to in ono, a zna z močjo svojega genija vse posnetke prisvojiti in prekrojiti: igralec in poet – oboje je bil – gleda vse in vsekdar skož

prizmo odra in njegove čarovnije. V njegovih komedijah polje življenje v polno. Življenje kot resnica. Kot pravi Cleant, eden njegovih očarljivih likov, „ne zamenja naličja z obličjem, ne z resnico videza“. Bije se za zmago zdrave misli, a je hkrati prizanesljiv z razočarancem. Ranjen in žaljen v zakonu z očarljivo Armando, oklofutan z Racinovo sovražnostjo, preganjan s kovarstvom lizunskih dvorjanov in z nasprotovanjem iz krogov pariškega kardinala-ministra. Ne klone. Bije in vzdrži. Do kraja. Do poslednjega akta bo,“ zatrjuje, „razkrivati napake in grehote človekove.“ Tu kliče na pomoč svoj genij. Ve, kako neznosno težaven je ta dvojni posel: pripraviti ljudi k smehu... pa med smehom, v smehu, v posmehu – z nasmehom prizanesljivo zvati h krotkosti in dobrosti.

Molièrova komedija snuje in kleše tipe, pa takisto tudi edinstvene svojstve. M. Jourdain, Alceste, Tartuffe so polni lastne predstavnosti. A očitajo tudi zanesljive črte izrazitih osebnosti. V tej dvojnosti, ki je družna in različna, je srčika vse Molièrove umetnosti. V njegovi komediji se duhovito, mojstrsko dognano plete splošna človečnost s svoj-skostjo posameznika. Neenkrat so njegovi liki žive osebe, ki jih je bil srečal na dvoru, v plemiških salonih, ali med prostaki na cesti v Parizu ali po deželi. So pač možje in žene njegovih dni, pa hkrati ljudje vseh časov in vseh dni. V tem je prvinska vrednost Molièrove pomebnosti. Vse svoje like, naj najbolj predstavne, ali pa samo bežne služabnike, kleše z možjo dušeslovca, s prodornim dletom modrecja. Iz njegovih komedij žehiti določena in visoka moralna vrednotnost. Na vid nezaupen, celo zdvojen včasih, vseeno brani in visoko stavlja pravne dobrosti in vrednosti. Je vnet in neizprosno zagovornik resnice, zvestobe, pravice, iskrenosti, strpljivosti, spravljivosti, vseh dobrih čutenj in hotenj v človeku. Biča pa laž, hinavščino, svetohlinstvo, grehote, opolzko, krivico, dlakocepje, lizunstvo, razčustvenost. To je tisto naglavno in najbolj privlačno v Molièrovih komedijah; zgoda in zgodba sta mu postranska stvar, saj nobena njegovih stvaritev ne očita posebno osupljive izvirnosti; vse se slednjič sprenevedejo v nekakšno dostikrat pikro šalo, še večkrat v baletni rej. To terja od njega čas: povšeči mora biti kralju, pa mora biti povšeči tudi ljudstvu. Na ljudstvo Molière ne pozabi nikoli. Kot Lope de Vega ne pozablja nanj.

Poetičnost Molièrova teatra je v njegovem bistvu, v čez-bogati duševnosti avtorjevi: razliva in prelija se iz vseh njegovih komedij; ni njegova prvenstvena vrednost v izbrani govoric in bleščečem verz, četudi je oboje lep zgled francoskega klasičnega duha. Fénelon, La Bruyère, Voltaire so mu oponesli celo dokajšnje jezikovne in stilne pomanjkljivosti, površnost v pisanju tekstov. Molière je na takšna zgledovanja žgoče odgovoril, posebej v slovit „Impromptu de Versailles“. Nazadnje: ni tako velike stvaritve, da bi ne imela svoje šibke plati, nedognanosti, nedodelanosti. A kdor gledaš Molièrov opus v docelnem skupku kot nedeljeno celoto, ti ta genialna Francozova dramatika nikjer ne izkazuje skaznosti in šibkosti. Molièrov genij ne tira gledalca le v občudovanje očeta teh velikih svetovnih stvaritev za vse čase in za vse ljudi; ne le občuduješ – vzljubiš ga, kot je bil menda zapisal Sainte-Beuve. Kajti vse v Molière je žlahtno hotenje vzvišenega duha, svobodnega duha, ki se je v zavestnem boju zmagovalca sprijel z revami in slabostmi tega sveta.

KO v nočni uri obračam poslednji list v mojstrovem Tartuffu – natis je iz leta 1808, – ki ga je bil z vencem vseh drugih komedij Janeza Krstitelja Poquelina zame pobral slovenski slikar zdomec nekje v osrčju Mehike na svojem brezskrajnem romanju po planetu, se grenko zmislim, kako je zdomeški gledališčnik v Buenos Airesu snoval in koval uprizoritev te presijajne Molièrove umetnine tako primerne za naše pravoverje in za naš čas na slovenskem zdomeškem odru. Snovanje je zapalo, kovanje onemelo. (Morda je tudi tokrat posegel vmes kakšen zdomeški „sveti oficij“, ki je pred nedavnim onemogočil ožvitev Cankarjevega Pohujšanja na slovenskem ameriškem jugu?) Tartuffa Slovenci le-tos po slovensko v Slovenski hiši v Šmarju od žlahtnih sapic ne bomo gledali. Mnogo vodé bo poteklo, preden in če ga bomo kdaj...

Slovenska kulturna akcija se bo s svojimi gledališčniki mojstrovemu spominu oddolžila s posebnim večerom – za zaprtimi vrati.

NIKOLAJ JELOČNIK

o nas pišejo

NAŠA LUČ, mesečnik za Slovence na tujem, ki v večtisočni nakladi izhaja pri Mohorjevi v Celovcu in ga bero vsi zdomeški Slovenci v Evropi, pa tudi drugod po svetu, je v letošnji 4. številki (april 1973) pod stalnim zaglavjem Nove knjige posvetili dve strani nedavni knjigi spominov Ivana Dolence MOJA RAST, ki je letos izšla pri SKA. V celoti je Naša luč ponatisnila Epilog iz Dolenčeve knjige, objavila pa tudi skoraj celostransko sliko Glavnega trga v škofji Loki, medtem ko je kroničar o knjigi zapisal po bežni predstavitvi pisatelja tole:

„V tej knjigi opisuje (Dolence) svoje življenje. Poseben poudarek daje opisu treh tednov partizanske vlade v Novem mestu leta 1943, pa spet opisu partizanskih ječ in premišljevanju o prvem desetletju novega režima. Pred desetimi leti je poslal rokopis skrivaj v Argentino, da bi izšel po njegovi smrti. 12. februarja 1971 je Dolence umrl, njegov življenjepis je sedaj izšel v knjigi.“

4. marca letos je DRUŽINA, verski tednik v Ljubljani, na zadnji strani objavila trikolonski posnetek skice cerkvice Marije Pomagaj pri Slovenski hiši v Buenos Airesu. Pod skico, ki je tiskana v modri barvi, pa je v mastnem tisku tole poročilo, za SKA pomembno priznanje, saj je nova cerkev po zamisli, načrtih in gradnji delo arh. Marjana Eiletza, podpredsednika SKA:

„Nova cerkev Marije Pomagaj v Buenos Airesu. — V Buenos Airesu dokončujejo slovensko cerkev v ulici Ramón Falcón. Posvečena bo brezjanski Mariji. Obsegala bo 270 kvadratnih metrov prostora in bo imela okoli 250 sedežev.

Kadar bo kakšna večja slovesnost, se bo občestvo v cerkvi zložilo v eno z ljudmi, ki bodo stali na dvorišču, saj so prav v ta namen naredili velika steklena vrata na obeh straneh. Cerkev je namreč zanimiva tudi po arhitektonski strani: je dvoriščna. V to so bili prisiljeni, ker drugega prostora ni bilo. A se zdi, da bo prav to prineslo zavest vključenosti v velemestno prostorsko stisko in gnečo stavb.

Tako zunanji kakor notranji videz bo vzbujal občutje resnobnosti in slovesnosti. V likovno-arhitektonskem pogledu je hotel projektant arh. Marjan Eiletz, ki se je tudi drugače že uveljavil v novi domovini, doseči sintezo slovenske duhovnosti in južnoameriškega kulturnega sveta. Vsa pozornost bo po arhitektonskih elementih usmerjena k oltarju (v kotu dvorišča!), polkrožna razporeditev sedežev pa daje tisti občutek občestvenosti, ki ga zahteva pokonciljska liturgija.

Tudi notranjo opremo bodo v veliki meri oskrbeli Slovenci; arh. Jure Vombergar barvna okna, akademski kipar Ahčin veliko razpelo itd.

Okoli cerkve bo prostor za slovenske šole.“

Ob tem poročilu pripominjamo, da sta med zadnjim „itd.“ prav verjetno mišljena akad. slikarka Bara Remec in slikar Ivan Bukovec, ki oba bistveno prispevata k notranji opremi cerkve. Po zamisli Bare Remčeve bo slikar Ivan Bukovec izdelal tabernakelj, njegova lastna zamisel in izdelava pa je križev pot (s tem Glas popravlja neljubo in nehoteno netočnost v svojem poročilu o gradnji te slovenske cerkve v Buenos Airesu v svoji letošnji februarjski številki).

REDNIM IN PODPORNIM ČLANOM SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE –
VAŠA PRISOTNOST NA OBČNEM ZBORU SKA 19. MAJA 1973 JE VAŠA KULTURNA DOLŽNOST!

slovenik pred praznikom

19. in 10. junija letos bo velik, zaresen praznik slovenske prisotnosti v svetu. V Rimu bodo za slovesen zaključek 1200-letnice krščanstva ne Slovenskem blagoslovili slovenski duhovniški zavod SLOVENIK. Za priložnost se pripravlja iz domovine, zamejstva in zdomstva veliko vseslovensko romanje, ki se ga bodo udeležili vsi slovenski škofje in tudi goriški nadškof. Slovenik bo za to slavlje izdal posebno spominsko knjigo. Na sporedu je vrsta srečanj, uradna otvoritev in blagoslovitev zavoda, koncert Slovenskega okteta in akademskega polifonega zbora Sv. Cecilija, ki ga dirigira Tomaž Tozon, slednjič koncelebrirana maša slovenskih škofov, počastitev v baziliki sv. Klementa na Metodovem grobu, za krono pa poseben sprejem Slovencev pri Pavlu VI., kjer bodo peli tudi slovenski pevci. Izdali bodo spominsko medaljo, ki jo je izdelal akad. kipar France Gorše, redni član Slovenske kulturne akcije: na eni strani je upodobljena glava Pavla VI., okrožena z napisom „Sloveniae filii Petro fideles 1200“ (Ob 1200-letnici Petru zvesti Slovenci), na drugi strani pa je poslopje Slovenika z napisom „Slovenik 1973 – Pavel VI.“ Slavnostni govornik bo pisatelj Rebula.

O pomembnosti in izredni važnosti za prisotnost tega slovenskega zavoda v središču krščanstva, je prorektor Slovenika dr. Maksimilijan Jezernik v letošnji aprilski številki torontskega slovenskega mesečnika Božja beseda pod naslovom „Pri rimskem oknu“ (list prinaša tudi sliko Slovenika) zapisal tele pomembne in tehtne vrstice, ki zaslužijo, da si jih pozorno prebere in se ob njih čisto iskreno zamisli vsak kulturni Slovenec blage volje in dobrega srca:

„Čez pol ure bo zazvonilo za kapelo. Pred dvema urama je začelo rositi in večno mesto je zagrnjeno v lahno megleno tančico, ki mi vzbuja neko skrivnostno občutje.

V sobi je mir. Tudi telefon počiva, kot bi vedel, da potrebujem nekaj miru za svoj notranji pogovor. Vse me navaja k temu: kip črne afriške Marije, dar misijonarja iz Toga; spominska medalja 300-letnice zavoda Propagande, ki izraža dokaj jasno osebno Pija XI; železno razpelo na steni, pod katerim je pred dnevi v cvetela južnaška roža, sem kupil na prigovarjanje sobrata na znanem rimskem trgu Porta Portese.

Potrebujem nekaj trenutkov, da se zberem in uravnovesim zadnje novice, ki so me našle nepripravljenega in zapustile, ako sem odkritosrčen, v duši majhno zmedo.

Italijanski grof Bonelli de Beaumont je zapustil Nobelovi ustanovi 10 milijard italijanskih lir. Vdova je privolila in vse kaže, da bo šel ogromni kapital Italije v sklad že bogate ustanove. Javno mnenje je sicer reagiralo, a verjetno brez uspeha. Sadove italijanskega grofa bodo največkrat uživali ljudje, ki so že premožni.

Pri januarski slovenski maši mi je izročilo slovensko dekle 6000 Lir in dostavilo, da si jih pritrga 500 vsak mesec pri revni plači. Podravnatelj Slovenika mi je telefoniral, ako

bi lahko naročil železna vrata za vrt, ker so stara že skoraj odpovedala in jih je pokvaril tovarnjak. Stala bi 100 ti-soč lir. Odgovor bo negativen, ker ni denarja.

Slomškov naslednik mariborski škof sporoča, da bo prišel letos kar dvakrat v Rim: junija na blagoslovitev Slovenika in oktobra za 400-letnico Germanika, nemškega zavoda, v katerem je študiral. 400 let zgodovine! Štiri stoletja zavoda, ki ga je ustanovil sv. Ignacij, da bi zagotovil nemškemu narodu dobre duhovnike in duhovne voditelje. Ošabna zgodovina! Germanik je lahko ponosen na svoje stoletno delovanje in na gojence, ki so orali, včasih pa branili stebre vere očetov. Dolga vrsta škofov, kardinalov, teologov, filozofov. Za naš narod posebno blešči kardinal Missia, verjetno prvi Slovenec, ki je študiral v Rimu, filozof Aleš Ušeničnik, patrolog Franc Lukman, govornik Opeka.

In naš narod? 1200 let se že vozimo v Petrovem čolnu. Zaman se oziramo na našo zgodovinsko gredico in iščemo svojo planiko. Šele pred dobrimi desetimi leti je vzknila, prodrla trdo ledino in dviga glavo med drugimi častitljivimi narodnimi ustanovami in se pripravlja na stoletno poslanstvo. Nekdo je zapisal, da je Slovenik vzknil sto let prepozno.

Namesto dolgih seznamov je zebeženih le 25 imen. Kako je prijetno ob pogledu na tri doktorje, ki so končali v njem lansko leto svoje študije in odšli na delo! Vsak na svoj konec Slovenije za svojimi rojaki: glavni urednik Družniški župnik v koprski stolnici, misijonar med sorojaki v Nemčiji.

Pri branju vatikanskega letopisa sem zapazil, da je bil Germanik ustanovljen 28. oktobra 1552; madžarski zavod pa 1579. 1580 sta se združila, se borila s stoletnimi težavami in zaživila 1818 drugo pomlad.

Slovenik je bil ustanovljen 22. novembra 1960.

Sonce je osvetlilo Rim. V daljavi se svetlikajo albanske gore, posejane od razvalin starih rimskih počitniških vikendov. Na pol poti je Slovenik, ki ga pridno pripravljajo za blagoslovitev. Vsak kamen, vsaka opeka nosi pečat slovenskega znoja. Včasih se je znoj spremenil v kapljico krvi. Zavod se noče meriti z velikani, se hoče približati revni cerkvi. Vsekakor je takšen, da se ga nam ni treba sramovati. Je naš slovenski verski dom v središču krščanstva. Zadošča poslanstvu, ki mu ga nalagajo Slomšek, Baraga...

Prešernova kri ga je pojila in Slomškov blagoslov ga je spremljal.

Pod železnim križem na steni je roža pognala prvi cvet.

Pred dobrimi desetimi leti je vzknila v rimski tišini slovenska roža. Slovenska roka jo je vsadila in zalivala z molitvijo in žrtvami.

Sestra in brat, pridita, in oglejta si, kako lep cvet je pognala.“

darovi

Vinko Žitnik, Argentina, 10 pesov
Janko Bradač, Argentina, 123.75 pesov
N. N., Argentina, 0,20 pesov
Anton Bidovec, Argentina, 54 pesov
p. Ivan Caserman DJ, Argentina, 110 pesov
N. N., Argentina, 30 pesov
duh. svetnik Alojzij Košmerlj, Argentina, 30 pesov

duhovnik Ignacij Berglez, ZDA, 10 dolarjev
msgr. Frančišek Šegula, Rim, 100 pesov
Fran Kern, ZDA, 1 dolar
prof. Edi Gobec, ZDA, 1 dolar
duhovnik Martin Turk, Kanada, 3 dolarje
Otmar Mauser, Kanada, 2 dolarja
duhovnik N. N., Nemčija, 600 dolarjev

PODPORNA ČLANARINA ZA LETO 1973 JE 200 NOVIH PESOV V ARGENTINI; 25 DOLARJEV DRUGO

GLAS je glasilo Slovenske kulturne akcije. Izhaja mesečno. Urednik Nikolaj Jeločnik, sourednik France Papež. Za podpisane članke odgovarja avtor. — Tiska ga Editorial Baraga S. R. L., Pedernera 3253, Buenos Aires, Argentina. Vsa nakazila na ime Ladislav Lenček CM, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina. — Editor responsable Slovenska kulturna akcija (Acción cultural Eslovena), Valentín Debeljak, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina.

CORREO ARGENTINO Suc. 6 y 7 (B)	TARIFA REDUCIDA CONCESION 6228
	R. P. I. 953701